

Want dr Hoek (zie ons vorig nummer) gaat in zijn kerkbode niet verder, dan tot de verzekering, dat de minister aan de deputaten-dr Donner c.s. afschrift heeft gezonden van een bepaald ministerieel brief aan onze deputaten, nl. den brief van 14 Oct. 1948. Waarover tusschen deze deputaten en het ministerie nog steeds contact beoogd wordt.

Maar dr Hoek had iets meer kunnen vertellen, in zijn vorige week opgenomen stukje.

Hij had óók kunnen doorgeven, dat een brief van ONZE deputaten aan den minister (van 2 Nov. 1946) is toegezonden aan de deputaten-Donner, en dit op 7 Juni 1947. Wat ons onbekend bleef.

Hij had óók kunnen doorgeven, dat deze brief van onze deputaten, na toegezonden te zijn aan de deputaten-Donner, door hen is gelezen, en van kommentaar voorzien, zonder dat wij het wisten (27 Nov. 1947).

Hij had óók kunnen zeggen, dat die kommentaar den minister is toegezonden, zonder dat wij het wisten, dus ook, zonder dat wij van de argumenten der deputaten-Donner even rustig (of zelfs maar onrustig) kennis konden nemen als zij van de onze.

Hij had in zijn verhaal óók kunnen opnemen, dat tengevolge van deze correspondentie zijn synode van Den Haag nog op 1 Nov. 1949 van de deputaten-Donner vernam, dat zij van een openbare mededeeling over deze inderdaad niet-openbare en eenzijdige wisseling van stukken een bemoeilijking vreesden van het overleg tusschen den minister en onze deputaten, terwijl op hetzelfde oogenblik de synodale leden, en straks ook een advocaat die voor synodale belangen pleit, inzage krijgen (via den door dr Hoek in zijn kerkbodestukje niet gereleveerden brief zijner deputaten dd. Nov. 1947, die daardoor min of meer publiek wordt) van de argumenten die onze deputaten den

minister ter kennis hadden gebracht op 2 Nov. 1946, en van de ons onbekende bestrijding ervan door de deputaten-Donner.

Hij had er óók in kunnen opnemen, dat dus eerst de ene advocaat (studentencorps Oudestraat, Kampen) en straks een andere (men spreekt over een proces tegen de kerk van Glessendam) kennis nemen konden van een beantwoording door de deputaten-Donner van een onzerzjds aan het ministerie gezonden brief, op een tijdstip waarop onze deputaten geen woord konden weten — officieel — van wat door de deputaten-Donner opgemerkt was ten aanzien van ons standpunt. Op een tijdstip dus, waarop het aan onze deputaten onmogelijk zou zijn geweest, stel, dat zij het op prijs gesteld hadden, den minister nader schriftelijk bescheid te geven inzake de kwestie, wat o.i. de argumenten van de deputaten-Donner waard zijn tegenover ons feitenrelaas, met conclusies.

Wij constateeren dus, dat degenen die zoo broederlijk doen over samenspreking en zoo, nu met een procedure schijnen te willen beginnen (Glessendam) en in een andere procedure een advocaat bijstaan (studentencorps) op een tijdstip, waarop, dank zij het over ons hoofd heen wisselen van stukken waarin onze deputaten en kerken zijn betrokken, onze deputaten geen schijn van kans hadden, tegenover den minister, zonder proces-narigheid rustig te antwoorden op de argumenten der deputaten-Donner.

Eerst heden kunnen onze deputaten uit een „synodale” publicatie zien wat de deputaten-Donner hebben gezegd op een brief van onze deputaten. Maar vóór zij het kunnen lezen, en eventueel antwoorden, is er al een proces aangekondigd. Ook dit had dr J. Hoek zijn lezers kunnen zeggen. Zijn deputaten wilden immers ons overleg niet hinderen?

K. S.

Voortgang van de sociale revolutie

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

In onzen tijd (3 slot)

Ziedaar dan de ontwikkeling, de revolutionaire volte face, in drie jaar voltrokken:

1947: De beslissing in economische aangelegenheden blijft bij den ondernemer, de economische medezeggenschap der arbeiders blijft beperkt tot een recht om op de hoogte te worden gesteld en een recht tot adviseeren. Gezag is een levensvoorwaarde voor de onderneming. Beslissingen moeten snel en doortastend worden genomen. Dat is onmogelijk, wanneer de arbeiders of een vertegenwoordiging hunnerzijds in eenigerlei vorm een medebeslissingsrecht krijgen.

1948: De economische medezeggenschap kan niet meer omvatten dan een recht om op de hoogte te worden gesteld van den gang van zaken in commercieel opzicht en een recht, desgewenscht, om op technisch en economisch terrein advies te geven. Bij de huidige, juridische structuur der onderneming is niet meer mogelijk. Er is echter voor de Christenen der Reformatie alle aanleiding te overwegen, of die structuur geen wijziging behoeft.

1949: Het is thans echter de tijd, om voor de verhoudingen in de ondernemingen, nieuwe rechtsnormen te scheppen. Op den duur zal dit begin van medezeggenschap moeten uitgroeien tot een medebeslissingsrecht, omtrent alle punten, die voor het bestaan en voortbestaan van de onderneming van overwegende betekenis zijn.

Elken dag een draadje, is een hemdsmouw in een jaar en zooals men ziet, is zelfs binnen drie jaar het revolutionaire gewaad gereed. Wij zouden hier ook van toepassing kunnen verklaren het Fransche spreekwoord, dat dezelfde gedachte als het Nederlandsche weergeeft in een ander beeld: Petit à petit l'oiseau fait son nid, hetgeen in vertaling beteekent: beetje voor beetje maakt de vogel zijn nest. Wij denken dan in verband met de zaak, die ons bezig houdt, bepaald aan het koekoeksjong, welk beest, uitgebreid en gevoed in het nest van een ander, de onhebbelijke eigenschap heeft, net zoo lang te ageeren totdat de andere jongen, waarvan het nest is, eruit zijn geworpen.

Men zoekt bij Prof. de Gaay Fortman tevergeefs naar de argumenten, die de conclusie, waartoe hij gekomen blijkt te zijn, moeten ondersteunen en naar de Schriftuurlijk verantwoorde fundeering van hetgeen hij voorstaat en voorstelt.

Onze tijd is er meer één van haastig poneeren dan van grondig argumenteeren. In 1948 kon de schrijver binnen het kader van zijn artikel, alleen met een aanduiding volstaan. Zijn artikel van 1949 beslaat welgeteld drie en 'n halve bladzijde, waarin in de geciteerde regelen het nieuwe standpunt zonder meer wordt geponeerd, zonder de noodzakelijke, ondersteunende argumenten. Thans is het evenwel geen vage aanduiding meer, maar duidelijke taal, die wordt gesproken. Organ-eigendom moet de plaats gaan innemen van particulieren eigendom, wat de zaken betreft.

Hoewel wij dezen gang van zaken ook betreuren, in zekeren zin zijn wij toch blij voor de klaarheid, die in deze zaak der medezeggenschap is gekomen en dat men thans onverbloemd uitkomt voor het doel, dat men najaagt. Hoogachting voor de personen, noch de overtuiging aangaande de integriteit van de voorstanders dezer gedachten, mag ons weerhouden, om vier-

kant positie te kiezen tegen deze revolutionaire doelstellingen. Met name geldt dit ook voor Prof. de Gaay Fortman, wien wij zeer erkentelijk zijn voor de persoonlijke toezending van het nummer van „Evangelië en Maatschappij”, waarin zijn artikel voorkomt. Hij houde zich ervan overtuigd, dat alleen geboden verweer tegen de revolutie ons deed schrijven als we deden. Wanneer men zijn medemensch met den revolutionairen stroom ziet wegdrijven, heeft men de roeping, hem bij zijn kraag te vatten. Om dat te doen ontzien we het jasje van onze beste vrienden niet.

Bij den gebleken stand van zaken past ons geen andere conclusie dan deze: het masker, al werd het niet bewust gedragen, is afgeworpen. Dat Prof. de Gaay Fortman en met hem het C.N.V. in de m.i. navle mening verkeert, dat in deze revolutionaire conceptie nog wel een goede positie zoowel voor aandeelhouders als voor zelfstandigen ondernemer valt te reserveeren, verandert aan dezen gang van zaken niet veel. Het is meer gebleken, dat de Revolutie in haar eindfase, als ze volgevoerd is, met dergelijke consideraties wel weet af te rekenen en deze weet op te ruimen. Als het bouwwerk staat, kan het steigerwerk gemist worden.

Ook wanneer wij ons strikt beperken tot het nu reeds gezegde, dan weten wij, dat de knecht tot zijn heer, op voorzeggen van Prof. de Gaay Fortman, op den duur moet gaan zeggen: Patroon, ik beslis met U in alle zaken van overwegende betekenis voor bestaan en voortbestaan van hetgeen eens Uw zaak was, maar dat dank zij de nieuwe rechtsvormen en de structuurwijziging, die deze voor Uw zaak brachten, niet meer Uw zaak is, maar die van U en van mij. De knecht is dan geworden tot den gelijke van zijn heer, met hem op diens stoel gezeten.

Nu herinner ik U aan hetgeen eens Mr Groen van Prinsterer schreef in zijn geschrift: „Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap” over de leuzen der Fransche Revolutie: „Eene gelijkheid, welke zich meester maakt van hetgeen eens anderen is. Eén ding weet ik: gij zult niet stelen” (blz. 94). Wellicht begrijpt ge nu, waarom ik boven dit artikel als opschrift plaatste: „Voortgang van de sociale revolutie in onzen tijd”.

Mijn broeder en zuster, gij die toch God den Heere belijdt als den Beschikker van Uw leven, Die Uw lot en Uw woning, Uw plaats, stand en rang in de maatschappij bepaalt, en Die daarbij aan Uw leven grenzen stelt, die gij niet zult overschrijden, voor en meer gij Uw oor zoudt leenen aan deze revolutionaire ideeën, die, het zij den Heere geklaagd, naar men zegt een nummer van „Evangelië en Maatschappij” tot een speciaal Jubileumnummer helpen maken, wil dan luisteren naar wat eens de man Mozes, gekomen aan het einde van zijn leven, en staande voor de grenzen van het Beloofde Land, zijn volk meegaf als Woord en Bevel des Heeren: „Vervloekt zij, die zijns naasten landpale verrukt; en al het volk zal zeggen: Amen” (Deut. 27: 17).

P. GROEN.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

„Ken den Heere in al uwe wegen”.

In den tijd, waarin de zomer zich gereed maakt, zijn intrede te doen; het feestkleed reeds heeft aange trokken; de vogels en bloemen zich uitputten de

„blijde inkomsten” te vieren met zang en kleur en in den mensch het verlangen ontwaakt volop te genieten van de gaven, die de zomer voor hen allen meebrengt — in dezen zelfden tijd wordt onze studeerende jeugd opgeroepen tot een ijerste krachtsinspanning, die tegelijk de hoogste spanning vraagt.

Het is de tijd van de laatste voorbereiding voor de ontmoeting met het monster, dat „examen” heet, laat het zijn overgangsexamen of eindexamen.

Het houdt hun gedachten bezig, onder hun werk, op hun tochten naar en van school, in de enkele oogenblikken van ontspanning, die ze zich noode gunnen. En des nachts droomen ze er van: van woorden, die ze niet kunnen vertalen; van wiskunde-opgaven, waarvan ze de oplossing niet kunnen vinden; van formules, die ze met geen macht ter wereld zich meer kunnen herinneren; van een bullebak van een examiner, die het er op toelegt, om hen te laten zakken!

Och, wat een tijd: ze zouden den vogel willen wezen, die onbezorgd zijn dartert ledje zingt, gezeten op het hoogste topje van den boom, welke van zonlicht is overstraald, of die zwierzwaait door de wijde luchten!

Als een zwaren last weegt die examen-vrees op hun hart, dat vrijheid wil en blijde onbezorgdheid. Het eten wil niet meer; slapen gaat slecht; en wat voor hen het ergste is: het leeren wil ook niet meer. Met den dag wordt het hun duidelijker, dat ze niets kunnen. Hulpeloos, ongelukkig, slachtoffer gevoelen ze zich. Onder elkaar houden ze zich nog groot en verzekeren elkaar, dat ze zich nergens iets van aantrekken — maar o, dat onrustige hart!

En al die zware zorgen, die vrees en angsten van onze lieve kinderen, waarin wij, hun ouders met hen meeleven, maar die ze toch, hoe jong ook, zelf moeten doorworstelen — ze zijn de zorgen van „mij en mijn huis”; van ouders en kinderen samen, en stellen ons de vraag, hoe wij hierin hen kunnen helpen.

Zeker, we kunnen hun zeggen, dat ze zich niet zoo moeten aanstellen en zich niet zenuwachtig hebben te maken; dat het wel wat mee zal vallen; dat het toch komt, zooals het „wezen moet”; dat het ook nog niet zoo heel vreeselijk is, als je eens een keertje zakt; en dergelijke frasen meer: waaraan het kind niets heeft en waarvan het zich ook niets aantrekt.

We kunnen het op tijd naar bed sturen; ze eens wat extra's toestoppen; hun aandacht op een geheel onopvallende wijze wat afleiden: dat alles is stellig heel goed; zooals het zoogenaamde „duimelen” uit den boeze is. „Ik zal voor je duimelen, hoor!” belooft een broer of zus, een vriendje of vriendinnetje, misschien ook wel een vader of moeder het slachtoffer, wat in den grond der zaak niet anders is dan superstitie of bijgeloof. Hoe is het mogelijk, vragen we ons af, dat zooiets zelfs in christelijke schoolkringen en in christelijke gezinnen ingang heeft kunnen vinden!

Neen, er is een betere weg, dien de Schrift ons wijst. Het: „Ken den Heere in al uwe wegen”, geldt ook voor den weg, dien de examen-candidaat heeft te gaan; en die hem zoo vol bezwaren en gevaren toetschijnt.

En zóó zal de Vader of Moeder er met hun kind over moeten spreken. Niet in een gelegenheds-speechje; zoo vlak vóór het examen. Dat is trouwens ook uitgesloten; omdat er staat: „Ken den Heere in al uwe wegen”.

Vader en Moeder zullen hun kind telkens weer, bij het leeren van zijn lessen, bij het gaan naar school, bij het maken van zijn proefwerken, bij teleurstellingen, die het ondervindt; bij bevordering — kortom in heel den studiegang — er op wijzen, dat het, of het gaat op een Ulo-school, op een Kweekschool, op een H.B.S., op een Gym of op wat voor andere inrichting ook, op school is bij den Heere; Die zijn groote Leermeeester is; voor Wien het de lessen heeft te leeren. Die het te zeggen heeft hoe het zich gedragen zal, Die zijn gedrag en vorderingen beoordeelt — maar Die ook altijd klaar staat, het te helpen: alléén maar: „Hij wil er om gebeden zijn en Hij eischt met groote gestrengheid, vol liefde, dat de leerling zijn weg wel aanstelt, hard werkt, in alles, in al zijn schoolwerk, eerlijk en trouw is. En dan zal de Heere het Zijn heil doen zien. Pas dan mag het in vertrouwen de uitkomst van zijn werken, ook de uitslag van het examen, in de hand des Heeren leggen. Neen, dat wil niet zeggen, dat het dan altijd hooge cijfers haalt, en altijd slaagt. Maar voor zorg en vreeze is dan geen plaats.

Ten slotte is het dan geen zaak tusschen examiner en candidaat, maar tusschen den Vader in de hemelen en Zijn eigen kind. En een kind, dat zijn weg wel aanstelt, kan gerust tot zijn Vader gaan — Die maakt het altijd goed.

Dat is zeker één van de eerste plichten van ons als ouders, welke wij hebben jegens onze kinderen — niet, dat we alles op alles zetten, dat ze de studie tot een goed einde brengen —, maar dat we hun leeren, dat ze al hun werk, ook hun schoolwerk, zullen zien als een opdracht van den Heere, hunnen God; dat ze hebben te verrichten onder Zijn oog, en dat Hij, uit genade, dan zeker rijk zal beloonen.

En in zulk een huishouding is er voor examen-vrees nauwelijks plaats.

HUISMAN.